

Bibliografia locală, de la tradiție spre viitor

Fülöp Maria
Biblioteca Județeană Mureș

Unitate în diversitate

În Europa de azi civilizația se bazează pe reciprocitate, pe colaborarea comună în democrație și pace. Unificarea Europei este o încercare ca acest continent să devină un spațiu democratic, unitar și solidar, în care domină libertatea, conștiința și responsabilitatea. Responsabilitatea, atât față de poporul propriu, cât și față de lumea întreagă. Populația europeană trăiește în diferite sfere culturale și este înconjurată tot mai mult de o civilizație uniformă, globalizantă. Față de influența globalizării fiecare popor își apără tot mai consecvent identitatea proprie. Europa poate să devină exemplu de conlucrare - colaborare pașnică a diferitelor națiuni pentru lumea întreagă, fără ca cineva să piardă din identitatea proprie. Culturile diferite pot trăi împreună fără să renunțe la propriile identități și convingeri. Ele pot încerca să-și reînvie tradițiile spirituale cele mai prețioase, să-și găsească rădăcinile comune cu celelalte culturi și civilizații. Tradițiile spirituale cele mai bune pot înlesni formarea unui nou mod de viață în lume.

În politica culturală a Uniunii Europene – uniune spre care tinde fiecare țară din fostul lagăr socialist - obiectivul comun este, ca fiecare comunitate să contribuie la înflorirea culturii țărilor membre, în așa fel, încât să respecte diferențele naționale și regionale, scoțând în evidență moștenirea culturală comună, sub egida: unitate în diversitate (Unity in diversity). Asemenea idei sunt primite cu înțelegere și în țara noastră, îndeosebi în județele cu populație multietnică, cum este și județul Mureș.

Cultura locală

Principiul de bază al culturii propăvăduit de Consiliul Europei se referă la: asigurarea *accesibilității*, *creativității* și *identității* fiecăruia, *respectarea legilor*, precum și la asigurarea *posibilității de participare*. Aceste principii de bază pot fi respectate și în activitatea de fiecare zi a bibliotecilor noastre.

Bibliotecile sunt instituțiile de bază ale societății informaționale, ele asigură *accesul tuturor la informații*, indiferent dacă aceste biblioteci sunt în țări și orașe, mari sau mici. Cu cât este mai mică o bibliotecă, respectiv cu cât este mai provincială, cu atât mai dificil ea poate respecta cerința de accesibilitate la cât mai multe informații, deși acest drept ar trebui să aibă valabilitate în orice bibliotecă. Sunt două posibilități de îmbunătățire a situației: pe de o parte, prin înzestrarea bibliotecilor cu aparatura de informatizare modernă, care va asigura accesul la informații din lumea mare prin internet și, pe de altă parte, prin colectarea, prelucrarea, răspândirea tuturor informațiilor regionale și locale.

Bibliotecile noastre nu pot oferi nimic mai valoros Europei și totodată populației autohtone, decât informațiile specifice culturii locale, fie ele referitoare la știința, economia, istoria, arta, etnografia sau personalitățile din trecut sau din prezent. Globalizarea nu desființează culturile locale, ele pot și trebuie să dăinuiască.

Cerințele de informare sunt în mare parte de natură locală și cu caracter local. La cerințele de informare generale sau chiar speciale, specializate, pot fi găsite bogate surse de informare de pretutindeni, dar răspunsurile referitoare la o anumită țară, regiune, localitate, pot fi date cel mai competent la fața locului.

Bibliografia locală

Patriotismul local poate să se manifeste în conștiințiozitatea și profesionalismul cu care se colecționează, se prelucrează informațiile și se oferă serviciile, respectiv informațiile specifice locului. Pot fi create *baze de date zonale, teritoriale*. Gospodărirea informațiilor locale poate să asigure un loc important bibliotecii în dezvoltarea locală, în organizarea și oferirea serviciilor umane, în întărirea coeziunii provinciei, în munca de propagare a valorilor specifice. În procesul de inovare, la nivelul cerințelor

contemporane, este necesară creativitatea oamenilor, precum și cunoștințe vaste, completate cu buna cunoaștere a localităților și a locului.

În acest proces de inovare – dezvoltare – transformare crește *rolul bibliografiei locale*, care oglindește segmentul etno-cultural, social-politic, economic și administrativ, prin informațiile acumulate și prin valorificarea acestora, contribuind la înlesnirea integrării europene reale și nu numai la o dizolvare în structurile europene. În societatea informațională modernă, bibliotecile publice - care vor fi întotdeauna neutre și vor asigura respectarea normelor de drept - prin acest segment de activitate își pot exercita rolul potrivit, își pot asigura viitorul decent. În lupta pentru obținerea informațiilor nu putem rămâne în urmă, permițând să ne ia locul niște societăți bine dotate tehnologic, dar care nu au baze informaționale solide asemănătoare bibliotecilor. Recunoașterea în societate și chiar în cadrul, în sânul bibliotecilor, a rolului important al studiului local și respectiv al bibliografiei locale, va putea fi măsurată prin angajarea personalului necesar efectuării muncii și prin asigurarea aparaturii moderne de informatizare de nivel european / mondial.

Mulți bibliotecari au avut ocazia să participe la consfătuiri, să viziteze biblioteci din alte țări și să constate importanța acordată serviciilor de bibliografie locală, prin consacrarea de spații, dotări și personal calificat. Exemplele pot fi date din SUA (ex. New Orleans), Anglia, Suedia, din țările mai apropiate ca, Austria, Slovacia, Ungaria etc. Exploatarea și valorificarea informațiilor locale este, pentru orice bibliotecă care trăiește în contemporaneitate, nu doar o posibilitate, dar și o obligație.

Realizări mureșene

Din multiplele posibilități de valorificare a bogăției de informații locale existente în posesia noastră, în urma schimbărilor survenite în societatea română și a regândirii sarcinilor ce ne stau în față, azi putem să enumerăm câteva tipuri de studii locale și bibliografii realizate, și mai multe încă în faza elaborării, unele în curs, altele în planuri de viitor.

S-a inițiat elaborarea seriei *Bibliografii mureșene*, în care au fost tipărite, între 1995-2001, patru bibliografii: *Bibliografia publicațiilor periodice curente 1989-1994* (realizată de Fülöp Maria), respectiv *1995-2000* (realizată de Anna Vintilă). A apărut volumul retrospectiv important *Publicațiile periodice mureșene, 1795-1972*, care are marele merit de a fi cuprins 177 de ani de publicistică de pe meleagurile mureșene,

(realizată de Dimitrie Poptămaș și Mózes Júlia), în care monografic au fost descrise 547 titluri. A văzut lumina tiparului și volumul *Bibliografia cărților, albumelor, hărților editate în județul Mureș, între anii 1990-1995* (realizat de Fülöp Maria).

O realizare importantă (și totodată deschizătoare a seriei **bio-bibliografii mureșene**) s-a dovedit a fi în 2000, lucrarea de pionerat în județul nostru, *Scriitori români mureșeni : Dicționar biobibliografic* (întocmit de Ana Cosma în colaborare cu Anna Vintilă), cuprinzând scriitorii care au trăit și au creat între anii 1754 și 2000, în total 221 de persoane.

O valoare științifică deosebită are bibliografia elaborată în două volume: *Catalogul cărților tipărite în sec. 16-lea din Biblioteca Teleki-Bolyai*, apărut în 2001, redactat de colegii Sebestyén Spielmann Mihály, Ambrus Hedvig, Balázs Lajos, Ovidia Mesaros. Lucrarea prezintă o parte din valorile de neprețuit existente în această cunoscută și reputată bibliotecă, și totodată completează seria instrumentelor de informare existente: Catalogul contelui Teleki în 4 volume; *Catalogus incunabulorum bibliothecae Teleki-Bolyai*, care, prin cele 70 de incunabule menționate, evidențiază valorile deosebite existente și apărute până la 1500.

O dovadă că și între contemporanii noștri există tipul bibliotecarului savant chiar în rîndul doamnelor, este colega noastră, dr. Deé Nagy Anikó, care a publicat două volume deosebite, importante pentru valorificarea fondului Bibliotecii Teleki-Bolyai, despre fondatorul de bibliotecă Teleki Sámuel, cu titlul: *A könyvtáralapító Teleki Sámuel*, în 1997 și, despre ex librisurile existente în bibliotecă, *A marosvásárhelyi Teleki-Bolyai könyvtár ex librisei*, publicată în 2001.

Un exemplu de valorificare a moștenirii trecutului este înființarea, din inițiativa directorului, Dimitrie Poptămaș, a Fundației în cinstea istoricului Vasile Netea. **Fundația Vasile Netea** își desfășoară activitatea pe lângă Biblioteca Județeană Mureș, și a inițiat seria de *Caiete mureșene*, în care a publicat lucrări ale personalităților românești, rămase în manuscris sau cele meritorii de a fi republicate, sau lucrări elaborate de autori - cercetători contemporani, despre predecesori proeminenți și/sau evenimente locale memorabile. Între anii 1995-2002 în această colecție au văzut lumina tiparului peste 10 volume.

Colegul Mihai Art. Mircea a scris textul și a colaborat la elaborarea albumului deosebit de frumos, apărut cu titlul *Județul Mureș* (1997), Fülöp Maria și-a adus contribuția la apariția ghidului fotografic *Târgu-Mureș – Marosvásárhely* (1998), album apărut în două versiuni bilingve: română-maghiară și germană-engleză.

Putem aminti și acele multe *pliante, cataloage de expoziții, caiete program, liste bibliografice*, elaborate de biblioteca noastră cu ocazia unor evenimente, comemorări, manifestări cu scopul cinstirii înaintașilor mureșeni.

Privire spre viitor

Se continuă elaborarea lucrărilor bibliografice din seria **Bibliografii mureșene** [cu volumul *Bibliografia cărților ...(1996-2000)* (elaborat de Anna Vintilă)], care reprezintă o muncă permanentă și în continuare, prin evidența și înregistrarea continuă a noutăților din domeniul cărților și periodicelor locale.

Este în faza de redactare volumul *Cărți despre Județul Mureș (1990-1999)* (elaborat de Fülöp Mária), o bibliografie vastă, cu peste 1600 de înregistrări de cărți de pretutindeni, cu multe descrieri analitice, prin care, ca într-o oglindă, pot fi privite evenimentele, realizările, personalitățile primului deceniu de după schimbarea socială survenită în țară, respectiv în județul nostru. Se lucrează (prin prestația colegelor pensionare, Ferencz Klára, Fülöp Mária) la *Bibliografia retrospectivă mureșeană*. În prima fază se prelucrează fondul vechi al Bibliotecii Județene Mureș, până în anul 1945, cuprinzând cărțile editate și tipărite în județ, autorii mureșeni și cărțile cu conținut mureșean. În faza următoare se va prelucra fondul 1945-1990, urmat de completările necesare din bibliotecile mureșene sau de oriunde, cu informații despre județul Mureș. Un ajutor deosebit îl reprezintă programul TINLIB în care sunt evidențiate aceste recorduri, astfel conturându-se o vastă **bază de date mureșene**, cu posibilitate de utilizare imediată, deocamdată doar în Târgu-Mureș, dar sistemul permite consultarea de la distanță, prin Internet.

În seria de **bio-bibliografii** se strâng informațiile la volumul *Oameni de știință mureșeni : dicționar bio-bibliografic*, (în curs de elaborare de Ana Todea), o lucrare deosebit de mare și importantă, care va completa un gol existent în informarea de domeniu.

Se va continua editarea unor noi volume în seria *Caiete mureșene*, vor putea fi editate unele bibliografii rămase în manuscris de la colegi, care azi sunt pensionari, de ex. *Repertoriul revistei Igaz Szó* elaborat de Mészáros József.

Se conturează o vastă și importantă *bază de date despre personalitățile mureșene*, personalia, care permite, ca un nomenclator, să înregistrăm date biografice și bibliografice despre creatori, oameni de seamă din județ, din toate timpurile și din toate domeniile. Editarea în viitor a acestui instrument va fi utilă și necesară.

Dezvăluirea analitică a presei locale în primul rând și a presei în general, are o valoare ce nu poate lipsi din informare. Multe biblioteci pun accent deosebit pe această activitate, iar biblioteca noastră are tradiție în acest domeniu, însă azi se prelucrează analitic doar ziarele locale *Cuvântul liber, 24 ore mureșene* și *Népújság*. Greu se poate ține pasul cronologic, pentru că se lucrează tradițional, manual, pe fișe. În acest domeniu trebuie să intervină schimbarea, prin folosirea tehnicilor moderne.

[Nu putem trece sub tăcere rolul ce l-ar avea Biblioteca Națională în elaborarea Bibliografiei Naționale, seria Articole, care s-a sistat în anul 1988. Seria articolelor din domeniul culturii nu înlocuiește volumul integral.]

În cazul unor biblioteci mici am văzut rezolvări simple, utile și rapide: se parcurg toate titlurile de periodice abonate, articolele cu referințe locale sunt xeroxate, pe fiecare copie se scriu datele bibliografice (titlul periodicului, data și pagina), copiile sunt așezate cronologic în dosare capsabile cu foi transparente. Acest sistem poate fi completat: fiecare articol va primi un număr de ordine, iar numele autorilor vor fi trecute într-un index de nume, pentru regăsirea ușoară a informațiilor. Avantajul îl prezintă rapiditatea și menajarea colecțiilor de periodice.

În cazul bibliotecilor mari, dezvăluirea presei locale se rezolvă prin metode electronice. Azi presa este elaborată electronic. Prin colaborarea ziar local - bibliotecă, textul întreg de la un număr de ziar elaborat, după predarea către tipar, este trimis electronic bibliotecii. Aici, prelucrarea constă în clasificarea articolelor, întocmirea vedetelor de subiecte și de nume. Avantaje: consultarea directă a ziarelor locale se poate face și de pe calculator, fără folosirea Internetului, deci: mai ieftin; prelucrarea este rapidă; elaborarea bazei de date cu text integral; regăsirea ușoară; cruțarea de uzură a presei; posibilitatea copierii pe hârtie și pe Compact Disc. Cu

permisiunea autorilor, asemănător ziarelor, și textul cărților poate fi preluat de la tipografia sau direct de la autori.

Tot la fel se pot elabora *documente digitale* în biblioteci din cele mai valoroase monografii zonale, manuscrise, codexuri, incunabule, opere ale autorilor de seamă, periodice vechi și noi, lucrările distruse în urma „privatizării spontane“, documente vizuale artistice, fotografii; hotărâri, legi elaborate de instituțiile de autoguvernare locală, pot fi adunate informații de interes local de pe Internet etc. Prin colaborare cu televiziunile locale, materialele elaborate și transmise de ele, astfel digitalizate, pot fi preluate și păstrate pentru viitor.

Dacă punem întrebarea ce să digitalizăm, răspunsul este: trebuie păstrat tot ce este valoros în cultura noastră spirituală, tot ceea ce prezintă valoare și de care se interesează lumea mare, într-un cuvânt: *temeliile* noastre.

Colaborarea

Este expresia la care ar trebui să apelăm tot mai des: colaborarea între biblioteci, de la cele învecinate pînă la națională, colaborarea cu instituțiile științifice și de cercetare, cu instituțiile culturale: muzeu, arhivă, redacții, edituri; colaborarea nepartinică cu partidele politice, cu organizațiile-societățile civile, cu instituțiile de învățămînt: școli, universități; cu biserici, etc.

Colaborarea creează baza, fundalul social necesar desfășurării activității studiului local și al bibliografiei locale. Cooperarea în studierea locului ajută la desăvârșirea funcțiilor științifice, sociale, educative ale bibliotecii. Cooperarea și colaborarea sunt favorabile creșterii prestigiului social al activității bibliotecărești, ajută ca activitatea de bibliografie locală să iasă din izolare sau din umbră, și să devină parte integrantă a fluxului informațional național și universal.

Local studies in Mureș County

Abstract

While the political system changed fast in Romania after 1989, other changes came much slower, finally reaching the libraries, as well. In the Mureș County Library work in local studies could finally commence. This has included the research of documents in Romanian, Hungarian, German and other languages.

1990 was the first year when we could work without political pressure. In 1993 we began building the current bibliographic system, and we started the series titled *Mureș Bibliographies*. In 1995 we published the *Bibliography of periodicals Dec. 23 1989 – Dec. 31 1994*. The next volume (1995-2000) appeared in 2001. The second number of the series was *Bibliography of the Books Published in Mureș County, 1990-1995*. Currently, we continue gathering and sorting the material, and the 1995-2000 volume will appear in 2002. In 2001 we succeeded in publishing the third number, the *Bibliography of Periodicals Published in Mureș County, 1795-1972*, edited by Dimitrie Poptămaș and Julia Mozes. In the same *Mureș Bibliographies* series we would also like to publish the *Bibliography of Books Concerning Mureș County, 1990-1999*, an annotated bibliography with two thousand entries dealing with all aspects of life. We selected the publications from the Romanian and Hungarian national bibliographies. The work – slated to be published in 2002 – is being done with the help of the TINLIB computer program.

We also collected data for the *Registry of Important Persons in Mureș County* that contains data about ten thousand Romanian, Hungarian, German and people of other nationalities. This database has been continuously updated. From the same database, Ana Cosma published the *Bibliography of Romanian Writers* (2001) that contains more than one hundred names. The same database will be the foundation of yet another bio-bibliography that will include the *Important Persons in Technical and Natural Sciences in Mureș County*.

My colleague Klara Ferencz and I, both retired, have started editing the *Retrospective Bibliography of Local Studies from Mureș County*. We explore the works of local authors, local publishing houses, and other locally relevant works. The selected works are all catalogued in the

TINLIB program, given UDC numbers, keywords, and the annotations mention all that is relevant to Mureș County.

A lot was written about the famous Teleki Library in Târgu Mureș. Here I would mention some important catalogues: the 4-volume catalogue edited by the founder Samuel Teleki was published between 1796-1819. This was continued by the *Catalogus Incunabulorum Bibliothecae Teleki-Bolyai* that appeared in 1971. These works were completed in 2001 with the *Catalogue of 16th Century Printed Books Existing in Teleki-Bolyai Library of Târgu Mureș* that includes more than three thousand entries. Also in 2001 the *Old Ex-Libris from the Teleki Library of Târgu Mureș* was published by Aniko Nagy Dee.